OIKEUSMINISTERIÖ

Ylijohtaja Arto Kujala

19.3.2018

Asia: O 8/2018 vp Rikosseuraamuslaitoksen selvitys Pohjois-Suomen vankipaikoista

Oikeusministeriö on toukokuussa 2017 antanut Rikosseuraamuslaitokselle toimeksiannon tehdä selvitys yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa Pohjois-Suomen suljettujen vankipaikkojen toteuttamisesta 15.1.2018 mennessä. Vaihtoehtoina oli arvioida Pelson ja Oulun vankiloiden investointihankkeita erillisinä ja uuden yhdistetyn vankilan perustamista. Molempien vankiloiden kunto edellyttää isoja investointeja lähitulevaisuudessa. Rikosseuraamuslaitos antoi 8.2.2018 selvityksensä Pohjois-Suomen suljettujen vankipaikkojen pysyväksi ratkaisuksi.

Selvityksessä ehdotetaan, että Pelson ja Oulun vankiloiden uudisrakennusten sijaan vankilatoiminnot keskitettäisiin yhteen noin 200 –paikkaiseen Pohjois-Suomen vankilaan. Yhden suuren vankilan rakentaminen Oulun lähelle on vuositasolla 4,3 miljoonaa euroa edullisempi ratkaisu ja toteuttaa selvästi paremmin vankeinhoidon tavoitteita.

Eduskunnan lakivaliokunta kuuli esityksestä asiantuntijoita kokouksessaan 14.3.2018. Lakivaliokunta pyytää kirjallisia kommentteja kokouksessa esitetystä ppt-esityksestä sekä valiokunnan jäsenten esittämistä kysymyksistä.

Lakivaliokunnan kokouksessa esitellyssä ppt-esityksessä kritisoidaan voimakkaasti Rikosseuraamuslaitoksen ja Senaatti-kiinteistöjen yhteistyössä laatimaa suunnitelmaa ja Risen esityksen sisältämiä laskelmia. Oikeusministeriöllä ei ole käytettävissään lakivaliokunnan kokouksessa esitettyjä vaihtoehtoislaskelmia ja niiden perustana olevia vaihtoehtoisia suunnitelmia, joten kannan ottaminen yksityiskohtaisiin lukuihin ei ole mielekästä. Tältä osin tyydymme toteamaan, että Rikosseuraamuslaitoksella ja Senaatti-kiinteistöillä on paremmat valmiudet arvioida kalvosarjassa esitettyä kritiikkiä ja mahdollisia virheellisyyksiä. Ministeriö edellyttää, että Risen esityksessä mahdollisesti olevat virheellisyydet pitää luonnollisesti korjata ennen päätösten tekemistä.

On tärkeää, että eri ratkaisuehdotukset ovat yhteismitallisia ja että vertailussa käytetään yhteneväisiä tavoitteita ratkaisuehdotuksen esittäjästä riippumatta. Vaihtoehtoja tulee vertailla ensisijaisesti toiminnan, tilojen, henkilöstön, kustannusten ja sidosryhmien näkökulmista. Toiminnan tulee perustua Risen vahvistettuun strategiaan ja vankilakonseptin toteuttamiseen. Risen toiminnan vaikuttavuusalueita ovat:

- puuttuminen asiakkaiden päihde- ja riippuvuusongelmiin
- arvot, ajattelu ja toiminta
- arkielämän taidot
- koulutus ja työelämätaidot
- terveys ja hyvinvointi
- lapset, vanhemmuus ja ihmissuhteet
- yhteiskuntaan kiinnittyminen ja rikoksettomuus

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Etelä-Esplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Lisäksi ratkaisuja pitää arvioida vankilaturvallisuuden näkökulmasta. Tavoitteena tulee olla myös, että kaikki Pohjois-Suomen vangit voidaan turvallisuudesta tinkimättä sijoittaa alueen vankiloihin.

Lakivaliokunnassa 14.3.2018 käydyn keskustelun ja valiokunnassa esitettyjen kysymysten pohjalta esitän seuraavia kommentteja:

Toiminta ja sidosryhmäyhteistyö:

- Erillisten vankiloiden ratkaisussa Pelson vankilan toiminta joudutaan suunnittelemaan olemassa olevien rakenteiden pohjalta maatilataloutta hyödyntävänä työtoimintana. Pelson vankilan avoimien rakenteiden vuoksi vankila säilyisi jatkossakin varsin avoimena laitoksena, joka ei mahdollista intensiivisempää valvontaa edellyttämien vankien sijoittamista sinne. Oulun vankilasta saadaan toki rakennettua toimiva vankilakonseptin mukaisesti toimiva tutkintavankila.
- Pelson vankila tekee aktiivista sidosryhmäyhteistyötä, joskin keskeiset sidosryhmät sijaitsevat Pelsolta katsoen etäällä ja pääosin Oulussa. (Poliisi, Tuomioistuimet, terveydenhuollon palvelut, päihdekuntoutus, Oppilaitokset, Kirjasto, Seurakunnat, TE-toimistot, KELA, vankien kotikuntien sosiaalitoimistot ja asumispalvelut).
- Yhdistämällä vankilat Ouluun toimintaa voidaan paremmin kehittää vankilakonseptin mukaisesti yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Yhdistetyn vankilan rakenteet tukevat kattavammin Risen toiminnan vaikuttavuusalueita.
- Pelson etäisyys Oulusta ja Kajaanista lisää mm. poliisille aiheutuvia vankien kuljetuskustannuksia ja vaikeuttaa perhetyötä, omaisten tapaamismahdollisuuksia ja vankien poistumislupien järjestämistä.
- Kahden vankilan ratkaisussa geenipankkitoiminta voisi jatkua nykyiseen tapaan. Yhden vankilan vaihtoehdossa geenipankkitoiminta saadaan ratkaistua esimerkiksi yhteistyössä maatalousoppilaitosten kanssa.

Tilatehokkuus:

- Kahden erillisen vankilan tilatehokkuus on heikompi. Oulun vankilan tilantarve olisi noin 5537 htm2, Pelson vankilan 16 400 htm2 eli tilantarve olisi yhteensä lähes 22 000 htm2. Tilantarve vankipaikkaa kohden olisi noin 110 htm2. Selvityksen mukaan vankiloita ei kannata peruskorjata, vaan sekä Oulun että Pelson vankilat tulee erillisinäkin toteuttaa uudisrakennushankkeina.
- Yhdistetyn Pohjois-Suomen vankilan tilantarve on yhteensä noin 11 000 htm2. Tilantarve vankipaikkaa kohden olisi noin 55 htm2, eli ratkaisu olisi merkittävästi tehokkaampi.
- Tilatehokkuuden ero selittyy pääosin Pelson laajalle levittäytyvillä työtoiminnan tiloilla ja sillä, että yhdessä laitoksessa vältytään moninkertaisilta tiloilta. Taloudellisesti on järkevää rakentaa turvaratkaisut ja turvatekniikka vain yhteen vankilaan. Vastaavasti vankilarakennukseen kuuluvat vankitoiminnan erityistilat, kuten vastaanottotilat, terveydenhoidon tilat, laitoskeittiötilat ja pesulatilat, rakennetaan yhden vankilan mallissa vain kertaalleen.

Henkilöstövaikutukset:

- Vankiloiden yhteenlaskettu henkilöstön tarve on erillisissä laitoksissa suurempi. Erillisissä laitoksissa tarvitaan yhteensä 168 henkilötyövuotta ja yhdistetyssä laitoksessa 145 henkilötyövuotta.
- Henkilöstön vähennys kyetään hoitamaan ilman irtisanomisia. Risen arvion mukaan 77 virkamiehestä eläköityy vuoden 2021 loppuun mennessä 11 henkilöä.

- Pelson vankilassa on tällä hetkellä 77 vakituisesti nimitettyä virkamiestä. Vakituisesta henkilökunnasta 38 asuu Vaalassa, 11 Oulussa, 10 Muhoksella, 3 Kajaanissa, 3 Paltamossa, 3 Siikalatva / Kestilässä ja muilla paikkakunnilla yhteensä 9 työntekijää.

Talous:

- Kahden erillisen laitoksen vuotuiset toimintamenot olisivat yhteensä 19,1 miljoonaa euroa. Yhdistetyn vankilan vuotuiset toimintamenot olisivat runsaat 14,7 miljoonaa euroa. Erillisten vankiloiden ratkaisu olisi vuositasolla 4,3 miljoonaa euroa edullisempi.
- Kahden vankilan uudisrakentaminen Pelsoon ja Ouluun aiheuttaisi vankiloiden käyttöönottovaiheessa noin 4,8 miljoonan euron lisämäärärahatarpeen. Myöhemmin toimintatilojen peruskorjausten toteuduttua lisämäärärahan tarve nousee 6,6 miljoonaan euroon. Vastaavasti uuden Pohjois-Suomen vankilan rakentaminen aiheuttaa 2,3 milj. euron lisämäärärahatarpeen vuodesta 2022 alkaen.

Vaalan kunta:

- Vankilan lakkaaminen Vaalan kunnasta aiheuttaa merkittäviä taloudellisia ongelmia Vaalan kunnalle. Vaalan kunnassa asuvat vankilatyöntekijät tuottavat kunnalle vuosittain vajaan 450 000 euron kunnallisverokertymän. Siitä, kuinka suuri osuus Vaalassa asuvista työntekijöistä muuttaisi pois kunnasta vankilan yhdistymisen seurauksena, ei ole arviota.
- Kunnan verokertymä on runsas 10 prosenttia vankiloiden yhdistämisen säästövaikutuksesta (4,3 miljoonaa euroa vuodessa).
- Kunnalle mahdollisesti osoitettava tukipaketti olisi vain pieni osa vankiloiden yhdistämisen valtion talouteen tuottamista säästöistä.

Hankkeen päätöksentekomenettely:

Valiokunnan kokouksessa esitettiin myös kritiikkiä asian käsittelyn aikataulua kohtaan. Käsittelyä olisi toivottu jo viime syksyksi. Asia on juuri nyt ajankohtainen ja esitän kommenttinani hankkeen etenemisen edellyttämät päätökset:

- Valtioneuvosto tekee päätöksen julkisen talouden suunnitelmasta huhtikuun puolivälissä. Yhdistämishankkeesta aiheutuvaa lisämäärärahatarvetta 2,3 miljoonaa euroa on esitetty kehyspäätökseen sisällytettäväksi vuodesta 2022 alkaen.
- Rikosseuraamuslaitos ja Senaatti-kiinteistöt neuvottelevat hankkeen toteuttamisen edellyttämän vuokrasopimuksen. Senaatti-kiinteistöjen hallitus hyväksyy osaltaan sopimuksen.
- Oikeusministeriö tekee päätöksen sopimuksen hyväksymisestä. (VNA valtion kiinteistövarallisuuden hankinnasta, vuokraamisesta, hallinnasta ja hoitamisesta). Päätöksen jälkeen ministeriö normaalisti valtuuttaa Rikosseuraamuslaitoksen allekirjoittamaan sopimuksen.
- Ministeriön on saatettava vuokrasopimus ennen päätöksen tekemistä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan käsiteltäväksi. (VNA valtion kiinteistövarallisuuden hankinnasta, vuokraamisesta, hallinnasta ja hoitamisesta).

- Vankilan perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää oikeusministeriö. (VNA Rikosseuraamuslaitoksesta).

- Ennen valtion yksikön tai toiminnon lakkauttamis- tai supistamispäätöstä tulee suunnitelmasta pyytää alueellistamisen koordinaatioryhmän lausunto. (VNA valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta).